

TERO HALONEN

PROMOOTIO

ELÄVÄN YLIOPISTOPERINTEEN HISTORIAA

HELSINGISSÄ KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

PROMOTIO 2023 UNIVERSITAS HELSINGIENSIS

E

Ella ja Georg Ehrnroothin säätiö
on tukenut kirjan julkaisua.

SUOMEN
TIETOKIRJAILIJAT RY

Alfred Kordelinin säätiö ja Suomen tietokirjailijat ry
ovat tukeneet kirjan kirjoittamista.

Toimituskunta:

FT Sari Aalto
prof. Tuomas Heikkilä
FM Juha Hurme
prof. Laura Kolbe
prof. Hanna Korsberg
FT Kristina Ranki

© Tero Halonen, Helsingin yliopisto ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

Kuvalähteet mainittu kirjan lopussa

Graafinen suunnittelu Timo Numminen

ISBN 978-951-1-45341-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

SISÄLLYS

- Kanslerin alkusanat ... 9
- Johdanto ... 11
- I PROMOOTIOPERINTEEN
ALKU ... 15
- Juuret keskiajan yliopistoissa ... 15
- Oppiarvoon vihkeminen osa
tutkinnon suorittamista ... 16
- Promovoidut suomalaiset
keskiajalla ... 20
- Joukkopromovointi tavaksi
1400-luvulla ... 21
- Vanhan Upsalan yliopiston
aikakausi ... 22
- Upsalan ensimmäinen maisteri-
promootio 1600 ... 22
- Upsalan ensimmäinen tohtori-
promootio 1617 ... 24
- Ruotsin ensimmäiset promootio-
säädökset ... 26
- Upsalan promootiot myöhemmin
1600- ja 1700-luvulla ... 28
- II TURUN AKATEMIAN
PROMOOTIOT 1643–1827 ... 31
- Akatemian tehtäväksi promovoida
oppiarvoon ... 31
- Suomen ensimmäinen promootio
vuonna 1643 ... 32
- Ensimmäinen muistokirja ... 36
- Ensimmäinen promootioskandaali ... 40*
- Uudet statuutit ja muutokset
promootioissa ... 41
- Suomen ensimmäinen tohtori-
promootio ... 44
- Mustalla magialla promootioon 1653 ... 45*
- Juridisesti haastavat promootiot ... 48
- Onnittelurunous 1600-luvulla ... 50
- Rukoushetkiä, kekkereitä
ja komedianäytelmiä ... 52
- Elpyminen ja muutoksia pitkän
välikauden jälkeen ... 53
- Promootioihin ilmoittautuneiden
määrä kasvaa ... 55
- Stipendien avulla maisteriksi
vuonna 1745 ... 55*
- Boikottipromootio 1766 ... 57
- Tavaksi yhteiset onnittelurunot ... 59
- Kustaa III:n seppeljuhla ... 61
- Kuninkaallisen Turun Akatemian
loppukauden tohtoripromootiot ... 62
- Ensimmäiset kantaatit ... 63*
- Ensimmäisiä promootiouutisia ... 64*
- Tanssiaiset osaksi juhlallisuuksia ... 66
- Gratistin omat pullot ... 66*
- Keisarillisen Turun Akatemian
alku ... 67
- Uuden Akatemiatalon ensimmäinen
promootio 1815 ... 68
- Riemumaisterit mukaan 1819 ... 70

Turun viimeiset seppeljuhlat
1823 ja 1827 ... 72

*Kolmantena päivänä Runeberg
lepäsi laakereilla ... 74*

Maisterista kirkonmieheksi ... 75

Turun Akatemian viimeiset
tohtori-promootiot ... 75

1820-luvun promootiomusiikki ... 77

III KEISARILLISEN ALEKSANTERIN- YLIOPISTON PROMOOTIOT 1831–1914 ... 79

Promootioista aikaisempaa
enemmän tieteen juhla ... 79

Promootiot järjestyksen juhla ... 80

Helsingin ensimmäiset promootiot ... 82

Yliopiston 200-vuotisriemujuhla ... 84

”Missä kutsuvieraat ovat?” ... 87

Kansalaisyhteiskunnan nousu
ja muutosten promootiot ... 92

Romanttinen leikki ... 92

Promovendien yleislakko uhkaa ... 95

Maisteriksi promovointi takasi
pappisuran ... 98

*August Schaumanin
promootiomuistoja 1850 ... 99*

Filosofisen tiedekunnan
lakkauttaminen ... 99

Laakereita Tukholmasta – selkkausten
promootiot 1857 ja 1860 ... 101

Kansallisjuhlia uhkaa
lakkauttaminen ... 107

*Helsingin promootiojuhlat
1850- ja 1860-luvuilla ... 110*

Suuri muutos: maisterin ja tohtorin
arvoja ilman promootiota ... 112

Suomen kieli promootioihin ... 114

*Maisterivihkiäiset näyttämöllä
ja tarinoissa ... 114*

Sepeleensitojattaresta yleiseksi
sepeleensitojattareksi ... 119

*Riemusepeleensitojatar muistelee
promootiota 1886 ... 121*

Vuoden 1890 vihkiäispäivälliset ... 122

Naispromovendien tulo ... 123

*Aino Krohn häviää yleisen
sepeleensitojattaren vaalin ... 124*

*Ensimmäinen laakerein seppelöity
nainen Emma Irene Åström ... 126*

*Riemumaisteri Svinhufvud muistelee
1882 promootiota ... 128*

Kielikysymys kärjistyy ja promootio
perutaan 1903 ... 129

Poliittisesta kansallisjuhlasta akateemiseksi
kulttuurijuhlaksi ... 132

Riemumaistereiden seppelöiminen 1914 ... 137

Tohtori-promootiot vähenevät ... 137

Korkeat maksut karsivat osallistujia ... 139

*Laakeriseppelein glorioaa
koko suvun ylle ... 140*

Konvehtien rohamuaminen loppuu ... 143

Oratorioista kantaatteihin ... 143

*Vanhojen maistereiden
lähetystö 1886 ... 146*

Ylioppilastalon tanssiaiset 1886 ... 147

*Seppelensitojaiset
Korkeasaarella 1897 ... 148*

Juhlien tilat ja paikat ... 149

*Vuoden 1914 ”raititit”
päivälliset Fenniassa ... 150*

Promootiopurjehdus 1914 ... 151

IV HELSINGIN YLIOPISTON PROMOOTIOT VUODESTA 1919 ... 153

Vapaan Suomen ensimmäiset
promootiot 1919 ... 153

Tasavallan ensimmäiset
promootiot ... 158

*Primusmaisterina ”ensimmäisen polven
mies” 1919 ... 160*

Naisten promootio 1927 ... 162

*Kevään allegoria – Martti Haavion
promootiossa 1923 ... 163*

*Monivuotinen seppelevastaava
Elin Rieks ... 168*

Promootio torjuu radikalismia ... 170

Uuden tiedekunnan ensimmäinen
promootio ... 174

Ensimmäiset naistohtoripromovendit ... 175

Viimeinen seppeljuhla ennen
sotaa ... 177

Paluu vanhaan hyvään ... 182

Akateemisten juhlien uusi
kultakausi ... 187

*Vuosikymmenten
taitekohdassa 1950 ... 188*

Kansainvälistyminen lisää
promootioita ... 195

*Muistoja vuoden 1966
tohtoripromootiosta ... 195*

Maailman suurin
promootio 1969 ... 197

Matti Klinge promootioissa ... 198

Epämuodollisuudesta käänteeseen ... 205

Perinteet kunniaan ... 209

Gratistin kello ... 213

Juhlavuodet 1990 ja 2000 ... 215

Promootiot 2000-luvulla ... 218

Promootiosanastoa ... 221

Viitteet ... 222

Lähteitä ja kirjallisuutta ... 228

Henkilöhakemisto ... 236

Kuvaluettelo ... 240

KANSLERIN ALKUSANAT

Suomalaisen yliopiston näkyvimpiin, ainutlaatuisimpiin ja ylevimpiin perinteisiin kuuluu promootioiden viettäminen. Promootio on akateeminen juhla, jonka juuret ovat kaukana historiassa, mutta joka elää ja hengittää voimakkaasti nykyaikaa. Mikään toinen akateeminen perinne ei näy yhtä vahvasti eikä omaperäisesti yliopistokaupungeissa kuin promootio, joka tuo yhteen tyylikkäästi juhlivat nuoret sekä vanhat yliopistolaiset ja yliopiston ystävät. Valmistuneet opiskelijat ovat juhlassa keskiössä tyylikkäine asuineen sekä näyttävinä muodostelmina yliopiston juhlasalista kaupungin kaduille, iloisilta retkiltä ja aterioilta tanssiaisiin sekä kohtaamisineen toistensa ja kaupunkilaisten kanssa. Tärkeitä osia juhlassa on myös promootion ja yliopiston toimijoilla sekä luonnollisesti kaikilla riemu- ja kunniaetuliitteitä saavilla promovoitavilla.

Promootion vahvuus on tänä päivänä paitsi sen pitkissä ja syvissä juurissa myös siinä laajuudessa, jolla se on läsnä koko Suomen yliopistoissa. Promootio on itsessään instituutio, joka on omaperäinen ja moniulotteinen, mutta samalla yhdistävä ja avoin pyrkimyksellä ottaa koko yhteisö mukaan. Tämä historiateos tuo tämän instituution eri vaiheet ja ominaispiirteet kaikkien tutustuttaviksi. Promootioissa on kokeneellekin paljon mielenkiintoista opittavana ja uudelleen löydettävänä. Teos on arvokas lisä yliopiston perinteitä valottaviin töihin. Olen vakuuttunut promootion historiallisten kerrostumien laajemman tuntemisen auttavan tulevien promootioiden toimijoiden työtä ja nostavan promootioiden syvällisen olemuksen yliopistosivistyksessä entistä merkittävämmäksi.

Kaikille promootion nykyisille ja tuleville ystäville kirja on merkityksellinen. Voimme iloita akateemisesta yhteisöstä ja elämäämme rikastuttavista kokemuksista promootioiden parissa ja tuntea ylpeyttä osastamme tämän perinteen riemuvuonna.

Helsingissä 1.1.2023

Kaarle Hämeri

Helsingin yliopiston kansleri

Filosofisen tiedekunnan 99. maisteri- ja tohtoripromootion promootioakti perjantaina 27. toukokuuta 2022. Promoottori, historian professori Henrik Meinander on keskellä kateederissa, joka tuotiin 1820-luvulla Turusta Helsinkiin – samoin kuin promootioperinne.

Valtiotieteellisen tiedekunnan vuoden 1971 promootion maistereita ja tohtoreita matkalla Tuomiokirkon jumalanpalvelukseen.

JOHDANTO

Promootio on akateemisen elämän arvokkain ja ylevin juhla, yliopiston kruunajaiset. Ajassaan muuttuva ja uudistuva promootioperinne on ollut elinvoimainen ja jatkunut katkeamattomana Suomessa jo 380 vuoden ajan. Helsingin yliopiston filosofinen tiedekunta järjestää vuonna 2023 maisteri- ja tohtoripromootion, joka on tiedekunnan sadas promootio. Sen kunniaksi Helsingin yliopisto viettää Promootion riemuvuotta 2023. Tuolloin promootion järjestävät myös teologinen, oikeustieteellinen ja eläinlääketieteellinen tiedekunta.

Suomen promootioperinne alkoi vuonna 1643 Kuninkaallisessa Turun Akatemiassa. Tuolloin filosofinen tiedekunta järjesti ensimmäisen promootionsa ja promovoi 10 filosofian maisteria, joka oli tiedekunnan korkein oppiarvo. Promootiotavat siirtyivät Turun Akatemiaan Upsalan yliopistosta. Ensimmäinen tohtoripromootio oli Suomessa vuonna 1648, jolloin Turun Akatemian teologinen tiedekunta promovoi ensimmäisen teologian tohtorinsa.

Promootioperinne on keksitty tai rakennettu traditio, jossa on kerrostumia eri aikakausilta. Promootio-oikeus on ollut keskiajalta lähtien yliopistojen tärkeimpiä oikeuksia. *Promootio*-sana tarkoittaa ylentämistä arvoon, ja se tulee latinan *promovere*-sanasta, joka tarkoittaa liikuttaa tai liikkua eteenpäin.

Promootiossa yliopisto palkitsee kasvattinsa juhlassa, joka on osallistujille ainutlaatuisen, yhteisöllinen kokemus. Promootiot olivat pitkään ”puolikirkkollisia” seremonioita, joissa promovendit vihittiin akateemisen yhteisön jäseniksi mutta myös kirkon oikeiden oppien mukaisiksi maistereiksi ja tohtoreiksi. Suurin osa vihityistä maistereista siirtyikin kirkolliselle uralle vielä 1800-luvun puolivälissä. Tuolloin promootioista kehittyi kansallisesti merkittäviä juhlia, joita monet tulivat seuraamaan ympäri Suomea. Vähitellen promootioiden merkitys muuttui yhä enemmän tieteen ja kulttuurin akateemisiksi juhliksi.

Yliopistolle promootiojuhlallisuudet ovat tieteiden ja kulttuurin näyttämöitä. Promootion vuosisataiset rituaalit ja symbolit erottavat akateemisen yhteisön muista, ja näin erityinen promootioperinne nostaa yliopistoyhteisön statusta. Vihittävät opinnoissaan val-

Filosofisen tiedekunnan ja valtiotieteellisen tiedekunnan vuoden 1950 yhteisten promootiotanssiaisten kohokohta oli maisterifranseesi Helsingin kaupungintalon juhlasalissa. Samassa salissa promootiotanssiaisia pidettiin useasti 1800-luvulla, jolloin rakennus oli hotelli Seurahuone.

Vuoden 1936 filosofisen tiedekunnan promootiopurjehdus oli pienoisristeilijä *J. L. Runebergillä*. Kolmantena vasemmalta on yleinen seppelensitojatar Irma Wichmann, ja kolmantena oikealta on gratisti, filosofian maisteri Osmo Orkomies (myöhemmin diplomaatti).

mistuneet ja perinteen jatkuminen puolestaan osoittavat yliopiston elinvoimaisuutta. Tänä päivänä promootioilla on erityinen merkitys yliopiston näkyvyydelle ja tiedekuntien kansainvälisille suhteille ulkomaisten kunniatohtoreiden kautta.

Promootio-osallistujat puolestaan luovat keskuudessaan yhteisöllisyyttä. Promootiojuhla on monelle yksi elämän suurista kohokohdista ja siirtymäriitti uuteen elämänvaiheeseen opinnoista valmistumisen jälkeen. Sen vuoksi monet kiirehtivät opintojaan päästäkseen ainutlaatuisen promootiojuhlaan. Niihin on aina liittynyt suuria tunteita, odotuksia ja skandaaleja sekä kilvoittelua kunniapaikoista ja jopa mahdollisuudesta osallistua promootioon. Näistä on puolestaan lukuisia tarinoita ja kertomuksia.

Nykyisin promootiossa akateemisen tutkinnon suorittaneet maisterit ja tohtorit vihitään muodollisesti oppiarvoonsa juhlallisessa seremoniassa, jossa he saavat diplominsa ja akateemiset arvonmerkkinsä: maisteri laakeriseppeleen ja kultasormuksen, tohtori tohtorinhatun ja tohtorinmiekan. Oikeuden käyttää näitä arvonmerkkejä voi saada ainoastaan osallistumalla promootioon. Sitä vastoin maisterin ja tohtorin oppiarvon saa jo ennen promootiota tiedekunnan publiikkipäivänä.

Promootioissa vihitään myös kunniatohtoreita sekä riemumaistereita ja riemutohtoreita eli 50 vuotta aikaisemmin maistereiksi ja tohtoreiksi promovoituja, jotka näin saavat uudelleen arvonmerkkinsä. Kunniatohtorin arvon sekä riemumaisterin ja riemutohtorin arvon voi saada ainoastaan osallistumalla promootioon joko läsnäolevana tai poissaolevana (*absens*).

Helsingin yliopistossa promootioita järjestävät tiedekunnat, kun monissa yliopistoissa ja korkeakouluissa promootio on koko yliopiston tai korkeakoulun promootio. Helsingin yliopistossa maisteri- ja tohtoripromootioita järjestävät filosofinen tiedekunta, valtiotieteellinen tiedekunta ja maatalous-metsätieteellinen tiedekunta. Tohtoripromootioita järjestävät teologinen tiedekunta, oikeustieteellinen tiedekunta, lääketieteellinen tiedekunta ja eläinlääketieteellinen tiedekunta. Historiallinen filosofinen tiedekunta on nykyisin eräänlainen promootiotiedekunta, joka toimii vain promootioissa. Siihen kuuluvat humanistinen, matemaattis-luonnontieteellinen, kasvatustieteellinen, bio- ja ympäristötieteellinen ja farmasian tiedekunta.

Promootioiden arvokkuutta lisää se, että niitä järjestetään melko harvoin, joskus viiden tai jopa kymmenen vuoden välein tiedekunnasta riippuen. Filosofinen tiedekunta järjestää nykyisin promootion, kun on kulunut 50 vuotta jostakin aikaisemmasta promootiosta sekä myös muina vuosina suuren osallistujamäärän vuoksi.

Promootioihin liittyy lukuisia yksityiskohtia ja erityispiirteitä, jotka lisäävät tilaisuuksien arvokkuutta. Traditiot, säännöt ja ohjeet ohjaavat juhlallisuuksia ja näkyvät erityisesti pukeutumisessa, josta on yksityiskohtaisia ohjeita eri tilaisuuksia varten.

Tiedejuhlan lisäksi promootio on kulttuurijuhla. Siihen kuuluvat musiikkiteokset, runot ja muut taideteokset, joita promootiossa vihittivät eli promovendit tilaavat varta vasten promootiota varten. Kulttuurijuhlan asemaa korostavat muun muassa taidokkaat

puheet, harjoitellut akateemiset tanssit, latinan kieli puheissa ja näyttävissä painotuotteissa sekä promootioista tehtävät muistokirjat.

Yliopistolle promootiot ovat merkittävä tapa kiittää yhteistyöstä ulkomaisia ja kotimaisia tieteentekijöitä kunniatohtorin arvoilla sekä kiittää valmistuneita maistereita ja tohtoreita ja näin liittää heidät yliopiston tukijoiksi. Promootiot nimekkäine kunniatohtoreineen sekä suurine tapahtumineen lisäävät yliopiston näkyvyyttä.

Näyttävimmät promootiojuhllaisuudet ovat Helsingin yliopiston filosofisella tiedekunnalla. Sen maisteri- ja tohtoripromootio alkaa Floran päivänä 13. toukokuuta yleisen sepeleensitojan valinnalla ja kosinnalla sekä yhdessä Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kanssa Floran päivän juhlinnalla Kumtähden kentällä. Varsinaiset kolmipäiväiset promootiojuhllaisuudet ovat yleensä toukokuun lopulla tai kesäkuun alussa. Niiden ensimmäinen päivä alkaa sepeleensitojaisilla, jossa maisteripromovendien seuralaiset eli sepeleensitojat sitovat laakeriseppeleet yleisen sepeleensitojan ja entisten yleisten sepeleensitojattarien ja sepeleensitojien ohjauksessa. Samaan aikaan maisteri- ja tohtoripromovendeillä on aktiharjoitus juhlasalissa, jossa he harjoittelevat promootioaktin yksityiskohtia juhlamenojen ohjaajan ja yliairuen johdolla. Saman päivän illalla on maisteripromovendien sepeleensitojaispäivälliset kiitoksena sidotuista sepeleistä ja tohtoripromovendien miekanhiojaispäivälliset, joissa symbolisesti hietaan miekat seuraavan päivän aktia varten.

Varsinaisena promootiopäivänä on juhllinen promootioakti eli vihkiminen yliopiston juhlasalissa. Akti alkaa kulkueilla juhlasaliin. Promoottorina toimiva tiedekunnan virkaiäl-tään vanhin professori jakaa parnassolla promovoitaville arvonmerkit. Vihkimisen jälkeen kaikki siirtyvät kulkueena juhlasalista Tuomiokirkon ekumeeniseen juhla jumalanpalvelukseen tai tunnustuksettomien tilaisuuteen, laakerijuhlaan. Yleisöllä on mahdollisuus seurata juhllista kulkuetta Senaatintorilla ja Unioninkadulla. Jumalanpalveluksen ja laakerijuhlan jälkeen kaikki siirtyvät kulkueina takaisin yliopiston päärakennukseen. Illalla on promootiopäivälliset.

Kolmantena promootiopäivänä on purjehdus tai huviretki esimerkiksi Suomenlinnaan tai muuhun Helsingin saareen. Illalla on promootiotanssiaisit Vanhalla ylioppilastalolla. Tanssiaisten kohokohtia ovat uusien maistereiden franseesi, kunniakannot ja promoottorin poistuminen. Yöllä on kulkue Esplanadin puiston kautta yliopiston päärakennukselle, jossa on aamulla puhe nousevalle auringolle.

Filosofisen tiedekunnan promootiot ovat nykyisin hyvin suosittuja: vuonna 2022 promootioon osallistui 141 maisteria ja 127 tohtoria sekä 33 riemumaisteria ja 10 riemutohtoria. Lisäksi vihittiin seitsemän kunniatohtoria.

Vuosisataisen kehityksen tuloksena erityisesti maisteripromootiosta on muodostunut suomalaiskansallinen kulttuuriperinne, joka on säilynyt katkeamattomana vuosisatoja ai-noastaan Suomessa. Vuonna 2017 maistereiden promovoinen hyväksyttiinkin Suomen Elävän perinnön kansalliseen luetteloon.

Gelehrtenleben und Studententum in Jena bis zum großen Kriege

Tohtoripromootio saksalaisessa yliopistossa 1500-luvulla Hans Weiditzin puupiiroksessa. Promootori antaa tohtorille arvonmerkeiksi birettahatun ja sormuksen. Vihityt tohtorit ja maisterit istuvat seinustoilla. Promootiot olivat keskiajalta alkaen tutkinnon suorittamiseen liittyneitä seremonioita, joissa kukin maisteri ja tohtori vihittiin erikseen omassa juhlallisuudessaan tutkinnon suorittamisen yhteydessä.

I

PROMOOTIOPERINTEEN ALKU

JUURET KESKIAJAN YLIOPISTOISSA

Akateemisen oppiarvoon vihkimisen samoin kuin akateemisten tutkintojen ja arvonmerkkien alku liittyy eurooppalaisen yliopistojärjestelmän syntyyn keskiajalla. Promootio-oikeus eli oikeus myöntää oppiarvoja oli alusta alkaen keskeinen osa yliopiston itsemääräämisoikeutta. Aluksi yliopistoissa ei ollut nykyisen kaltaisia promootioita, joissa vihitään samalla kertaa useita maistereita tai tohtoreita, vaan jokainen maisteri ja tohtori vihittiin oppiarvoonsa yksitellen omassa juhlallisuudessaan, joka liittyi läheisesti tutkinnon suorittamiseen.¹

Ensimmäiset tutkintoja myöntäneet yliopistot perustettiin Bolognaan (mahdollisesti vuonna 1088), Pariisiin (vuonna 1150) ja Oxfordiin (perustettu ennen vuotta 1167). Yliopistoista käytettiin aluksi 1200-luvulta alkaen yleensä *studium-* tai *studium generale* -nimitystä. Studiumit houkuttelivat opiskelijoita laajalta alueelta ja eri maista – tästä nimitys *studium generale* erotuksena paikallisten opiskelijoiden kouluttamiseen keskittyneisiin *studium particulare* oppilaitoksiin. Studium generalen opettajina oli maistereita, jotka olivat suorittaneet tutkinnon samassa tai toisessa studiumissa. Yliopistojen yhteinen opetuskieli oli latina, ja samanlainen yliopisto-organisaatio tiedekuntineen ja maisteriopettajineen oli käytössä kaikkialla Euroopassa, ja kaikissa yliopistoissa oli samankaltaiset tutkinnot ja niihin liittyvät juhlallisuudet ja arvonmerkit. Näin yliopistojärjestelmää leimasi oppineisuuden universaalisuus, jonka perusta oli universaali kirkko: yliopistot olivat käytännössä katolisen kirkon instituutio. Toisaalta *studium generale*t olivat itsenäisiä ja niillä oli omat sääntönsä ja tapansa – myös oppiarvoon vihkimisen tavat. *Universitas*-nimitys vakiintui yliopistojen yleisnimeksi myöhemmin 1400- ja 1500-lukujen taitteessa. Sillä tarkoitettiin opettajien ja opiskelijoiden yhteenliittymää ammattikuntien yhteenliittymien tavoin.

Pohjois-Euroopan yliopistojen esikuva oli Pariisin yliopisto, joka jakaantui 1200-luvun loppuun mennessä keskenään hierarkkisiin neljään tiedekuntaan: ensimmäisenä oli jumaluusopillinen eli teologinen tiedekunta, jonka jälkeen arvojärjestyksessä olivat oikeustieteellinen, lääketieteellinen ja artistinen eli filosofinen tiedekunta. Tiedekuntien arvojärjestys kuvasti yliopiston ja oppiaineiden merkitystä yhteiskunnalle, sillä tärkeimpiä olivat yliopistosta valmistuneet papit ja virkamiehet. Koska opetuksen taso kolmessa ylimmässä tiedekunnassa ylitti yliopistoon valmentavan koulutuksen tason, opiskelijoiden piti ensin opiskella artistisessa tiedekunnassa. Se keskittyi seitsemän vapaan taidon (*septem artes liberales*) eli kielioopin, retoriikan, logiikan, aritmetiikan, geometrian, astronomian ja musiikin opettamiseen. Neljän tiedekunnan järjestelmä oli käytössä keskiajalla Pyhän saksalais-roomalaisen valtakunnan alueen yliopistoissa.

OPPIARVOON VIHKimINEN OSA TUTKINNON SUORITTAMISTA

Yliopistojen oppiarvot ja niihin liittyvät arvonmerkit vakiintuivat 1200-luvulta alkaen. Tiedekunnissa oli aluksi kaksi oppiarvoa: *baccalaureus* ja maisteri tai tohtori (joskus professori). *Baccalaureus* oli nykyistä kandidaatin tutkintoa vastaava alin oppiarvo, jonka sai, kun oli suorittanut artistisessa tiedekunnassa ensimmäisen julkisen väitöksen eli harjoitusväitöksen. Alun perin maisteri tai tohtori tarkoitti opetusluvan saanutta, vihittyä yliopisto-opettajaa. Alppien pohjoispuolen yliopistoissa korkein oppiarvo oli aluksi maisteri eli filosofian maisteri tai teologian maisteri, joka oli arvostetuin oppiarvo. Etelä-Euroopan yliopistoissa, kuten Bolognassa, korkein tutkinto oli tohtorin tutkinto teologisissa ja lääketieteellisissä tiedekunnissa, kun taas artistisessa tiedekunnassa korkein tutkinto oli maisterin tutkinto. Vähitellen myös Pohjois-Euroopan yliopistojen muiden kuin artistisen tiedekunnan korkeimman tutkinnon nimike muuttui maisterista tohtoriksi, näin myös Pariisin yliopistossa 1300-luvun lopulla.

Aluksi maisterit saivat opetusoikeuden omaan yliopistoonsa, mutta opetusoikeus muuttui universaaliksi 1200-luvulla: eri yliopistoissa tutkinnon suorittaneet ja opetusluvan saaneet olivat päteviä toisten yliopistojen vastaaviin virkoihin. Tämä *ius ubique docendi* -oikeus vakiintui 1300-lukuun mennessä. Näin saattoi ensin opiskella yhdessä studium generalessa ja suorittaa siellä maisterin tutkinnon ja sen jälkeen jatkaa opintojaan ylemmässä tiedekunnassa samassa yliopistossa tai siirtyä opiskelemaan toiseen yliopistoon.

Tutkinnonsuorittaminen oli seremonia, jossa uudesta maisterista tai tohtorista tuli yliopiston opettaja ja opettajien yhteisön jäsen. Ilman muodollisuuksia ei voinut saada maisterin tai tohtorin oppiarvoa. Vihkimisseremonioiden avulla yliopistoyhteisö loi yhteisöllisyyttä, erottautui muista ja osoitti omaa erityislaatuisuuttaan ja elinvoimaisuuttaan.

Yliopistojen oppiarvoon vihkimisissä oli samoja piirteitä kuin muissa virkaan tai tehtävään vihkimisen seremonioissa, kuten hallitsijan kruunajaisissa, pappien vihkimisessä sekä ritarikuntien ja ammattikiltojen jäseneksi vihkimisessä. Näihin kaikkiin liittyivät muun muassa valanvannominen ja arvonmerkkien luovuttaminen.

Tietävästi ensimmäiset oppiarvoon vihkimiset järjestettiin Bolognan yliopistossa vuoteen 1215 mennessä. Sen jälkeen vihkimisjuhlallisuuksia alkoivat järjestää muun muassa Montpellierin yliopisto vuoteen 1220, Salernon yliopisto vuoteen 1231, Cambridgen yliopisto vuoteen 1245, Pariisin yliopisto vuoteen 1252 ja Oxfordin yliopisto vuoteen 1253 mennessä. Oppiarvoon vihkimisen nimitykset vaihtelivat eri yliopistoissa, mutta promootio-nimitystä ei aluksi käytetty. Esimerkiksi Pariisin yliopistossa oppiarvoon vihkiminen oli *inceptio*, Bolognan yliopistossa *conventus* tai *conventatio*. Valmistujaisjuhlallisuuksista samoin kuin tutkinnoista määrättiin yliopiston statuuteissa. Näin juhlallisuudet olivat säännönmukaisia traditioita.

Oppiarvoon vihkimisen tavat vaihtelivat eri yliopistoissa, mutta keskeiset periaatteet olivat samoja. Alun perin maisteriksi eli opettajiksi valmistuvien tuli pitää julkinen näyte-luento. Siihen alkoi liittyä seremonioita. Tarkoitus oli ensinnäkin roomalaisen lain hengen mukaisesti vihkiä uuden opetusluvan saanut juhlallisuudella, joka liittyi tulevan viran suorittamiseen. Näin kandidaatin tuli saada yliopiston maistereiden hyväksyntä: yliopisto tutki kandidaatin kelpoisuuden ja antoi hänelle opetusluvan sekä vihki hänet maisteriksi ja maisteri- eli opettajakunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Vain osa opiskelijoista pyrki opettajiksi tai ylempiin tiedekuntiin, joten vain pieni osa valmistui maisteriksi.

Maisteriksi aikovan tuli yliopisto-opintojen lisäksi harjoitella opetustyötä maisterin johdolla. Sen jälkeen hän suoritti tutkinnon, johon kuuluivat yksityinen kuulustelu ja julkinen kuulustelu. Yksityisessä kuulustelussa tai tutkinnossa maisterit testasivat kokelaan sopivuutta maistereiden joukkoon, ja sen tuloksena kokelas saattoi saada opetusluvan. Tämän jälkeen oli vuorossa julkinen kuulustelu, johon liittyi maisteriksivihkiminen. Siinä vihittävä vannoi valansa ja sai arvonmerkkinsä (*insignia*), jotka olivat yleensä kirja, sormus ja päähine, joka oli joko nelikulmainen biretta (latinan *biretum* tai *birretum*) tai kartio- tai hiippamainen pilleus (kreikan *pilos*, latinan *pilleus*, *pilleum*).

Suomessa asuneiden opinkäynnin suosituin kohde 1300-luvulla oli Pariisin yliopisto. Se oli maistereiden *studium generale*, jossa opiskelijat kuuluivat yliopistoon maistereiden opiskelijoina. Pariisin yliopistossa tuli vuoteen 1253 mennessä tapa, että maisteriksivihkimiseen kuuluvan julkisen kuulustelun alussa tuleva maisteri vannoi valan, jonka mukaan muun muassa oli 21 vuotta täyttänyt, opiskellut ainakin kuusi vuotta ja opettaisi yliopistossa kahden vuoden ajan. Valanvannon jälkeen puhetta johtanut maisteri tai teologisessa tiedekunnassa kansleri luovutti uudelle maisterille arvonmerkit: symbolisesti avoinna olevan kirjan, kultaisen sormuksen sekä maisterin päähineen. Uusi maisteri otti seremoniassa istuinpaikan maistereiden joukossa ja antoi näytteen oppineisuudestaan pi-

Tohtoreiden kokoontuminen Pariisin yliopistossa. Etienne Colaudin piirros *Chants royaux* -käsikirjoituksen miniatyyrissä vuodelta 1537. Yliopiston opettajilla eli tohtoreilla on päällään viitat ja päässään biretta-malliset tohtorinhatut, oppineisuuden symbolit ja opettajien arvonmerkit. Kolme kursoria kantaa hopeisia rehtorinsauvoja, jotka symboloivat yliopiston autonomiaa ja muistuttavat Helsingin yliopiston nykyisiä pedellien hopeasauvoja.

tämällä virkaanastujaisuuden. Sen jälkeen puhetta johtanut maisteri päätti tilaisuuden siunaamalla uuden maisterin kaikkien maistereiden puolesta Isän, Pojan ja Pyhän hengen nimeen ja antamalla hänelle rauhansuudelman.

Oxfordin yliopistossa maisteriksivihkimisseremoniassa (*inceptio*) tiedekunnan maisterit eli opetusluvan saaneet opettajat testasivat kandidaatin osaamista seitsemännen tai kahdeksannen oppivuoden jälkeen opetusluvan antamista varten. Ennen tut-

kintoa kandidaatin piti myös suorittaa säädetyt maksut ja vannon vala yliopistolle. Ensin oli yksityinen väitös. Seuraavana päivänä julkisella luennolla ensin kandidaatti vihittiin maisteriksi: tiedekunnan maisteri luovutti arvonmerkit eli kirjan, sormuksen ja birettan sekä antoi toveruudensuudelman. Sen jälkeen uusi maisteri toimi seremoniaalisesti uudessa virassaan ensin pitämällä virkaanastujaisuuden ja sitten johtamalla väitöstä. Cambridgen yliopiston vihkimisjuhlallisuudet olivat pääpiirteissään samanlaiset kuin Oxfordissa, paitsi että julkisen väitöksen ja päivällisten jälkeen kolmantena päivänä oli vielä vuorossa uuden maisterin juhlaluento.

Maailman vanhimpana yliopistona pidetty Bolognan yliopisto keskittyi aluksi oikeustieteisiin. Bolognan yliopiston oikeustieteen tohtorin tutkinto jakautui yksityiseen tutkintoon ja muodolliseen julkiseen tutkintoon. Yksityisen tutkinnon suorittanut sai opetusluvan eli lisenssin. Yleensä vähän yksityisen tutkinnon jälkeen – jopa vain muutaman päivän kuluttua – liseniaatti eteni julkisiin juhlallisuuksiin (*conventus* tai *conventatio*), joissa hänestä tuli tohtori. Bolognan yliopiston valmistumisjuhlallisuudet alkoivat vakiintua jo ennen 1200-luvun alkua. Aluksi ne olivat vaatimattomia: opettajat johtivat tutkintoja ja antoivat opetusluvat, ja sen jälkeen uusi tohtori sai opettajilta kirjan arvonmerkikseen. Vähitellen juhlallisuuksista muodostui näyttävä seremonia. Ennen *conventus*-päivää ko-

kelas ratsasti Bolognan kaupungissa ja kutsui virkamiehiä ja ystäviään juhlallisuuksiin. Häntä edelsivät arkkidiakonin ja promoottorin tai promoottorien pedellit. Kokelas meni katedraaliin ohjaavan tohtorin sekä opiskelutovereittensa kanssa. Siellä hän luki lainopin opinnäytteen, jota hän puolusti opponentteja vastaan. Arkkidiakoni myönsi juhlallisesti opetusluvan. Vihittävä tohtori meni istumaan opettajan tuolille ja sai promoottorilta arvonmerkit: avoimen lakikirjan, jota hänen tuli osata selittää, kultaisen sormuksen, sillä hänet oli joko vihitty tieteelle ja molemmille oikeuksille tai hän oli oikeudellisesti tasavertainen ritarien kanssa, ja päähänsä birettan. Lopuksi promoottori syleili ja suuteli häntä sekä siunasi hänet. Vihitty tohtori poistui katedraalista voitonkulkueessa yliopisto-opettajien, ystäviensä ja opiskelijoiden saattelmana. Kulkueen kärjessä olivat yliopiston kolme huilunsoittajaa ja neljä trumpetinsoittajaa – statuutit sallivat trumpettien tai muiden instrumenttien soittamisen yliopiston kulkueissa vain *conventus*-päivänä.

Bolognan valmistujaisjuhlien rituaalit levisivät muihinkin Etelä-Euroopan yliopistoihin. Yliopistojen statuuteissa oli hieman erilaisia säännöksiä valmistujaisjuhlallisuuksista sekä akateemisista arvonmerkeistä. Wienin yliopistossa vihkimiseen liittyi kylpemisrituaali, joka tuli antiikin Kreikasta Ateenassa käytössä olleesta tavasta kylvettää vihittäviä maistereita. Montpellierin yliopiston (perustettu 1220) lääketieteellisen tiedekunnan tohtorit saivat kultaisen viittävyön. Espanjassa tohtorit saivat arvonmerkeikseen käsineet, kultaisen vyön ja kultaisen kannuksen sekä miekan. Monissa yliopistoissa tohtoreiden tunnukset muistuttivat ritareiden tunnuksia. Näin tohtoreista alkoikin muodostua akateeminen ritaristo, jolla oli omat sääntönsä ja traditionsa. Ritarikunnilla oli korkea status yhteisössä, joten yliopistot jäljittelivät niitä. Samalla tavalla kuin vanhemman ritarin miekalla lyönti liitti uuden jäsenen ritarien yhteisöön, aiemmin maisteriksi tai tohtoriksi vihityt liittyivät lisensiaatin oppineiden yhteisön jäseneksi. Maisterit ja tohtorit saivat symbolikseen sormuksen samalla tavalla kuin ritaritkin.

Tutkintoihin ja valmistumisjuhlallisuuksiin kuuluivat maksut ja lahjat. Yliopistolle ja sen tiedekunnille, tohtoreille ja kansakunnille suoritettavat tutkintomaksut olivat merkittävä osa yliopistoyhteisöjen säännönmukaisia tuloja. Pariisin yliopistossa maksujen suuruus määräytyi opiskelijan viikossa käytössä olevien rahojen (*bursa*) suuruuden mukaan. Aluksi Bolognan yliopistossa vihityt antoivat opettajille vaatelahjoja sekä pedelleille ja muille seremonian virkamiehille rahamaksuja tai tietyn värisiä vaatteita. Säännönmukaisten maksujen lisäksi oli tapana antaa tohtoreille ja arkkidiakonille muitakin lahjoja, kuten hattuja ja käsineitä. Bolognan yliopistossa vuosittain yksi varaton sai vapautuksen (*gratis*) näistä valmistujaismaksuista. Pisan yliopistossa (perustettu 1343) uuden tohtorin tuli antaa jokaiselle tohtorille pauna karamelleja ja tiedekunnan johtajalle sormus.

Vihityn tuli tarjota kollegoille ja ystävilleen myös juhlalliset, ja niistäkin tuli paljon kuluja. Toulousen yliopiston statuutit vaativat maksua juhlallisuuksien narreille tai miimikoille sekä antamaan hansikasparin jokaiselle tohtorille. Joskus varakkaimmat opiskelijat

saattoivat järjestää näyttävää kestitystä, kuten turnajaisia tai härkätaisteluita, joita Espanjan joidenkin yliopistojen vihittyjen tohtoreiden tuli järjestää. Lopulta Wienin kirkolliskokous päätti vuonna 1311 rajoittaa valmistujaisjuhllisuuksien kustannuksia. Lisäksi uusien maistereiden piti muun muassa vanhoa, ettei heidän juhliksaan olisi kehätansseja. Rajoituksia ei kuitenkaan aina noudatettu, ja tutkinnon suorittamiseen liittyi monesti myös lahjontaa.

PROMOVOIDUT SUOMALAISET KESKIAJALLA

Nykyisen Suomen alueelta eli Turun hiippakunnasta kävi keskiajalla nuorukaisia opiskelemaan Euroopan yliopistoissa 1300-luvulta lähtien, erityisesti 1400- ja 1500-luvulla. Opinkäynti oli jatkuvaa ja liitti Suomen tiiviisti osaksi sekä katolisen kirkon oppeja että eurooppalaista yliopisto- ja tiedejärjestelmää.

Keskiajalla Pariisin yliopisto oli Suomesta lähteneiden opiskelijoiden suosiossa. Moni Pariisissa opiskellut nousi myöhemmin Turun piispaksi katolisuuden ajalla. Kolmea heistä, Magnus Nicolai III:ttä (Särkilahdi, Stjernkors, vihittiin maisteriksi vuonna 1457), Laurentius Michaelis Suurpäättä (1474) ja Johannes IV Olofsson (1486) Paavali Juusten kutsui *Suomen piispankronikassa* Pariisin maistereiksi (*magistri Parisienses*). Muita Pariisissa maisteriksi vihittyjä Turun piispoja olivat Johannes II Petri (1357), Bero II Balk (1380), Arvid Kurck (1478) ja Olaus Magni (1428).

Ehkä tunnetuin keskiaikana Pariisin yliopistossa maisteriksi promovoitu suomalainen oli myöhemmin Turun piispana toiminut Olaus Magni (n. 1405–1460, Turun piispa 1450–1460). Hän aloitti opintonsa joko syksyllä 1425 tai 1426 Pariisin yliopiston artistisessa tiedekunnassa ja kuului englantilais-saksalaiseen kansakuntaan muiden ulkomaalaisten tavoin. Kahden lukuvuoden perusopintojen jälkeen hän suoritti baccalaureus-tutkinnon. Tämän jälkeen Olaus Magni jatkoi opintojaan Pariisissa opetuslupa- oikeuttavaan lisenssiaatin tutkintoon, suoritti tutkinnon maaliskuussa 1428 ja sai opetusluvan huhtikuussa 1428. Olaus Magnin inceptio oli huhti–toukokuun vaihteessa 1428. Sen päätteeksi oli maisteriksivihkiminen, jossa Olaus Magni sai maisterin tunnukset eli birettan, hansikkaat ja kirjan. Promovoinnin jälkeen uusi maisteri piti luennon sekä tarjosi juhlaillallisen. Inceptiosta hänen tuli maksaa 5 bursaa (Olaus Magnin bursa eli viikkorahojen suuruus oli 8 solia) kansakunnalle, 4 bursaa yliopistolle ja 2 bursaa rehtorille. Sen lisäksi hänen piti maksaa kansakunnalle opetusluvasta 5 bursaa. Olaus Magnin tutkintomaksut olivat siis yhteensä 120 solia eli 15 bursaa.

Kesällä 1428 Olavi Maununpoika palasi Turkuun, ja vuonna 1433 hän lähti Pariisin jatkamaan opintojaan teologisessa tiedekunnassa. Seuraavana vuonna hän alkoi maisterina opettaa artistisessa tiedekunnassa. Saksalais-englantilaisen kansakunnan jäsenenä hänet valittiin Pariisin yliopiston rehtoriksi, jota virkaa hän hoiti neljännesvuoden joulukuulta 1435 maaliskuulle 1436. Tätä ennen tulevasta Turun piispoista Pariisin yliopiston rehtorina oli ollut Johannes II Petri vuonna 1366.²

JOUKKOPROMOVOINTI TAVAKSI 1400-LUVULLA

Nykyisen Suomen ja Ruotsin alueelta opiskelemaan lähteneiden suosiossa Pariisiin jälkeen oli erityisesti Prahan yliopisto, joka perustettiin vuonna 1347 Pariisin yliopiston mallin mukaisesti. Prahan yliopistossa vihittiin maisteriksi muun muassa myöhemmin Turun piispana ollut Magnus II Tavast vuonna 1398. Vuonna 1409 Prahan yliopistosta tuli reformaatioaatetta kannattaneiden hussilaisten keskus, joten Suomesta tulleet katoliset opiskelijat siirtyivät erityisesti Erfurtin yliopistoon (perustettu 1392), Leipzigin yliopistoon (1409), Rostockin yliopistoon (1417) ja Greifswaldin yliopistoon (1456).³

Keskiaikainen yliopistojärjestelmä alkoi murtua 1400-luvun lopulta alkaen. Tiede-elämässä tapahtui muutos, kun 1400-luvun puolivälissä Johannes Gutenberg kehitti kirjapainotaidon. Keskiajan yliopistojen universalismi loppui, kun Euroopan yliopistojärjestelmä jakautui katolisiin ja protestanttisiin yliopistoihin reformaatio liikkeen seurauksena. Monet yliopistot myös maallistuivat, kun niistä tuli ruhtinain ja ruhtinaskuntien vallan symboleita erityisesti Saksassa. Maallistuva yliopistokasvatus alkoi palvella yhä enemmän valtion eikä enää pelkästään kirkon etuja, kun kasvava hallinto tarvitsi lisää koulutettuja virkamiehiä.⁴ Tämän myötä luterilaisten saksalaisten yliopistojen vanhat katoliset ja paavilliset tavat ja myös vanhat promootiotavat haluttiin muuttaa: promootiosta tuli eräänlainen oppineisuuden julkinen todistaminen täynnä vakavuutta.⁵

1400-luvulla saksalaisissa yliopistoissa otettiin käyttöön tapa vihkiä oppiarvoonsa samalla kertaa useita baccalaureuksia tai maistereita. Näitä vihkimisjuhlia alettiin kutsua promootioiksi (Promotion). Joukkopromootioiden myötä yliopistollisista vihkimisjuhlista muodostui suuria juhlallisuuksia onnittelurunoineen. Niissä baccalaureukset saivat laakeriseppeleen, joka myöhemmin siirtyi maisterin arvonmerkiksi. Esimerkiksi vuonna 1409 perustettu Leipzigin yliopiston filosofinen tiedekunta järjesti jo lokakuussa 1409 promootion, jossa vihittiin 26 baccalaureusta ja 44 maisteria. Tämän jälkeen tiedekunta järjesti promootioita muutaman kerran lukukaudessa keväällä ja syksyllä.⁶ Greifswaldin yliopiston filosofinen tiedekunta puolestaan järjesti vuonna 1457 ensimmäiset baccalaureus-promootionsa (19 promovendiä), jossa promovointiin useita ruotsalaisia, ja maisteripromootionsa (10 promovendiä), jossa oli yksi ruotsalainen promovendi.⁷ 1500-luvun lopulta alkaen baccalaureus-oppiarvo poistui saksalaisissa yliopistoissa ja samalla heidän promovointinsa päättyi.⁸

Tunnettu saksalaisessa yliopistossa 1500-luvulla maisteriksi promovoitu suomalainen oli raumalaissyntyinen Johannes Raumannus. Hän väitteli maisteriksi Jenan yliopistossa toukokuussa 1596 ja tuli samana syksynä Greifswaldin yliopistoon osallistuakseen maisteripromootioon lokakuussa. Häntä ei kuitenkaan promovoitu Greifswaldissa. Seuraavana syksynä hän meni Wittenbergin yliopistoon ja osallistui siellä syyskuussa 1597 filosofisen tiedekunnan maisteripromootion primuksena. Sen kunniaksi hänelle kirjoitettiin onnit-

telurunoja. Myöhemmin Raumannuksesta tuli Upsalan yliopiston teologian professori ja rehtori.⁹

VANHAN UPSALAN YLIOPISTON AIKAKAUSI

Helsingin yliopiston nykyiset promootiotavat siirtyivät 1600-luvulla Suomeen Upsalan yliopistosta. 1400-luvulla Ruotsin kruunu tarvitsi lisää oppineita pappeja ja juristeja, joten opinkäynti Ruotsista ulkomaille lisääntyi. Toisaalta ulkomaiset opinnot olivat kalliita, joten kruunu tuki opintoja kotimaassa. Lisäksi oma yliopisto lisäsi valtakunnan arvostusta. Niinpä Ruotsiin perustettiin vuonna 1477 Upsalan yliopisto paavi Sixtus IV:n bullalla, jossa yliopisto sai samat oikeudet ja vapaudet kuin Bolognan yliopisto, sekä Ruotsin valtaneuvoston privilegiokirjeellä, joka puolestaan myönsi yliopistolle samat oikeudet ja vapaudet kuin oli Pariisin yliopistolla. Näin Upsalassa oli periaatteessa mahdollista suorittaa tutkintoja ja tulla promovoiduksi baccalaureukseksi, maisteriksi ja tohtoriksi. Vanhan Upsalan yliopiston toiminta oli kuitenkin vähäistä, sillä maailman pohjoisimmalla yliopistolla ei ollut riittävästi resursseja. Lopulta Upsalan yliopiston toiminta alkoi heikentyä 1510-luvulla, ja yliopisto oli 1530-luvulta alkaen suljettu.¹⁰

Upsalan yliopistosta 1400–1500-luvuilla on vähän tietoa. Ilmeisesti yliopistossa myös promovointiin oppiarvoihin. Promootioista ei ole kuitenkaan säilynyt varmoja tietoja, eikä yliopistolla vielä tuolloin ollut varsinaisia säännöksiä promootioista. Tiedetään, että esimerkiksi vuosina 1477–1486 Upsalassa opiskeli artistisessa tiedekunnassa Olaus Johannes, joka mahdollisesti vihittiin maisteriksi. Vuonna 1488 Upsalassa ilmeisesti oli tohtoripromootio. Upsalan yliopiston toiminta oli vaatimatonta, joten siellä ei monikaan valmistunut eikä oppiarvoon vihkimisiä voinut olla kovin usein. Varmana tiedetään kuitenkin, että Upsalan yliopistosta valmistui baccalaureuksia, jotka ilmeisesti myös promovointiin laakerisepeleillä oppiarvoonsa.¹¹

UPSALAN ENSIMMÄINEN MAISTERIPROMOOTIO 1600

Reformaation myötä Upsalan yliopiston toiminta alkoi uudelleen vuonna 1595. Päätöksen yliopiston uudelleenavaamisesta teki vuoden 1593 Upsalan kirkolliskokous, jonka tavoite oli vahvistaa luterilaisuuden asemaa Ruotsin valtionuskontona. Maaliskuun 15. päivänä 1595 Upsalan yliopisto sai uuden privilegiokirjeen, joka määritteli yliopiston opettajien ja opiskelijoiden oikeudet ja velvoitteet. Vuoden 1595 privilegiokirje mainitsi myös promootiot: yliopisto oli saanut oikeuden vihkiä tutkinnon suorittaneita oppiarvoonsa sekä itse päättää vihkimisen järjestämisestä ja tavoista.